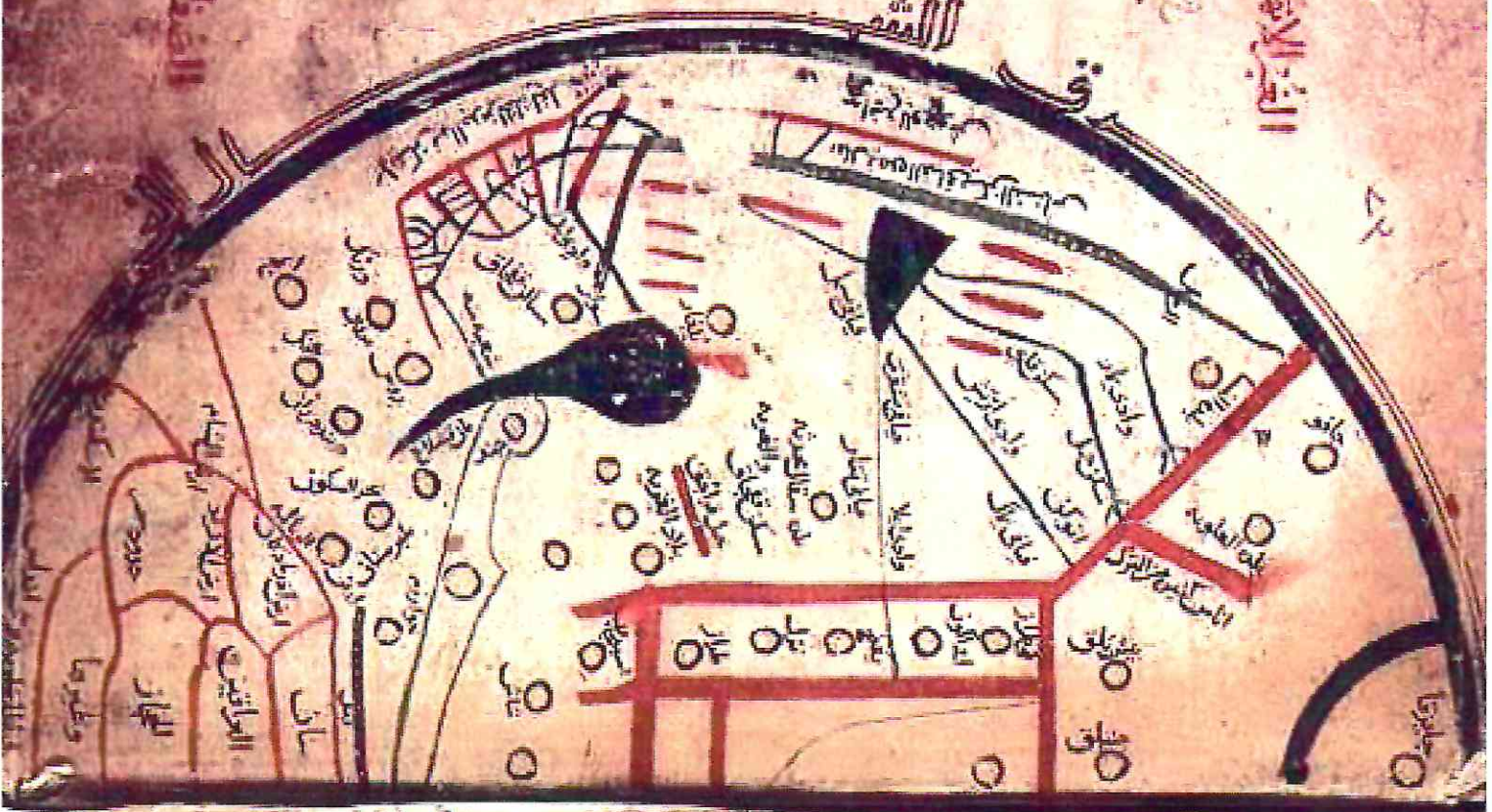

الفن الثاني

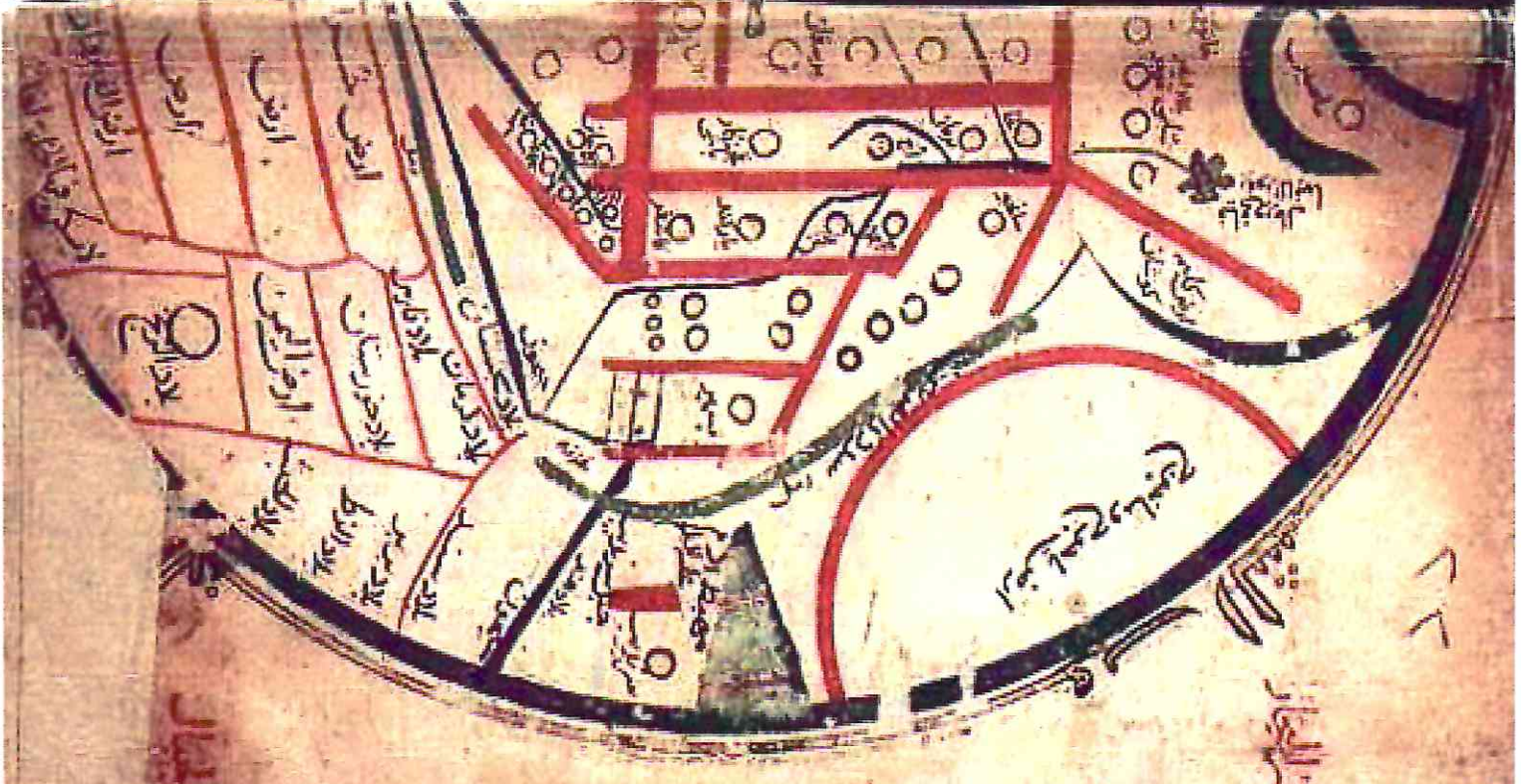
٢٦

الفن الثالث

الفن الرابع

٢٧

محمد بن احمد خطيب اربنا
عفا الله عنهما

كتاب ديوان لغات الترك

تأليف محمود بن الحسين بن محمد الكاشغري رحمه الله

الشيخان
محمد بن الحسين
بن محمود

لا ينبغي ان يخرج علي من يقول ان هذا الكتاب بلغه التركان ان هذا القايلا غير عارف بلغه الترك
 ولا بلغه التركان ايضا والذي يدرك علي جهله الركائفة هو ان يحضر من يعرف التركانية
 ويفسر عليه من الفاظه قال انكرها وقال ليس هذا ابكلامنا عرفت ان القايل انه بلغه الترك
 جاهل بالتركانية علي ان اللفظة القفاقيه اذا نطقت بها التركان لا يخرجها ذلك عن كونها قفا
 وقد وقع ذلك في الفاظ كثيرة استعملها التركان والقفاق بينهم واحد وانما
 يدل علي جهله بالقفاقيه واشعارها وامثالها ان غالب من خرج من تلك البلاد يجهل بمعانيها
 ان الصغير لا يجيد بلغه قومه ولا الكبير ايضا انما كثيرا ممن يولد في بلاد الترك
 ويستغل بالعلم ثم عليه الالفاظ الكسرة من العربية لا يعرف لها معنى حتى يتعلمها
 في الكتب لا يلد قديس مع النظة من الكتاب العزيز
 اذا سالتهم من المستعربين بل من الفقهائين فقلت فبشرنا ما باسحق وعز
 قوله عز وجل وتبتون كل ربيع انه يحبونك اي علم اليه والربيع المكان المرتفع والايه
 العلامة وامثال هذا كثيرا اذا كان النقص في
 ان الله تعالى طهر علي بيده ومعرفته فباينك بلغة قوم اخرين
 كسره في التركيه من علي اللسان فلم يرجع عنهم ولا الذي يفترون
 الامركا متموا في لغة الترك قوم الله

1

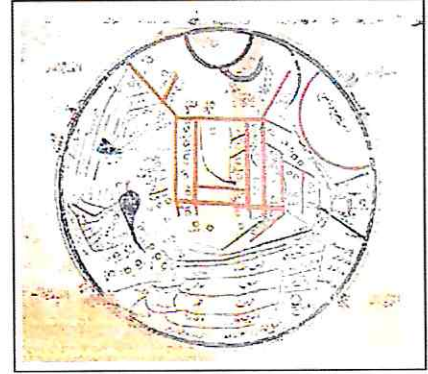

Türk kültür ve medeniyetinin en büyük hazinelerinden

Divanü Lügati't-Türk

- Türkçe-Arapça sözlük
- Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazıldı
- Türk dilinin en eski bilimsel çalışması
- Türkçenin ilk sözlüğü ve dilbilgisi kitabı
- Yaklaşık 8 bin Türkçe kelimenin Arapça karşılığı bulunuyor
- Döneminin yazı dilinin dil bilgisi kurallarını ve söz varlığını ortaya koyuyor
- Türk toplum hayatının her sahasına ait çeşitli bilgileri ihtiva ediyor
- Eserde, devrinin Türk dünyasını gösteren bir harita yer alıyor
- Eser 1910'lu yıllarda rastlantı sonucu Ali Emiri Efendi tarafından İstanbul'da bir sahaftan satın alındı
- Bilinen tek yazma nüshası İstanbul'da Millet Kütüphanesi'nde bulunuyor

Kaşgarlı Mahmut tarafından yazıldı, 1072-1074

Kasgarlı Mahmut'un Hayatı

Kasgarlı Mahmut 11. yüzyılda yaşamış Türk bilimcidir. Doğum Tarihi kesin olarak bilinmese de, 1008 - 1018 yılları arasında doğduğu tahmin edilmektedir. Balasagun civarında doğduğu ve sayılı bir aileden geldiği düşünülmektedir. Tam adı Mahmud bin Hüseyin bin Muhammeddir.

Kasgarlı Mahmut, Türk dili, kültürü ve edebiyatı üzerinde önemli çalışmalar yapmıştır. Özellikle Türklerin dil zenginliğini ve kültürel birliğini göstermek amacıyla yazdığı "Divânü Lügati't-Türk" ("Türk Dilleri Sözlüğü") eseri, Türk dil tarihinin ilk sözlüğü ve dil bilgisi kitabı olarak kabul edilmektedir. Bu eseri, Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçenin zenginliğini göstermek amacıyla yazmıştır.

Kasgarlı Mahmut, Türk boylarının yaşadığı bölgeleri dolaymış, çeşitli ağız ve Lehçeleri yerinde incelemiştir. Türkçenin farklı şivelerini deyimlerini, atasözlerini ve kültürel unsurlarını eserine yansıtmıştır. Ayrıca Eserdeki renk haritada Türklerin yaşadığı coğrafyaları göstermiştir. Bu harita, Türk tarihi açısından önemli bir belgedir.

Hayatı boyunca dil çalışmaları dışında Türk kültürü, tarih ve edebiyat üzerine de bilgiler derleyen Kasgarlı Mahmut, sadece bir dilbilimci değil aynı zamanda bir tarihçi ve kültür araştırmacısı olarakta görülmüştür. Ölüm tarihi hakkında kesin bilgi olmasa da, 1105 yılında vefat ettiği tahmin edilmektedir.

Kasgarlı Mahmut'un çalışmaları, günümüzde Türkoloji biliminin temel taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Türk dilinin korunması ve geliştirilmesinde öncü bir rol üstlenmiştir.

Kaşgarlı Mahmut'un Eserleri

1.) Divanü Lügati't-Türk

Kaşgarlı Mahmut'un en önemli eseri Divanü Lügati't-Türk, Türklerin ilk sözlüğü ve dil bilgisi kitabıdır. 1072-1074 yılları arasında Bağdat'ta yazılmıştır. Eser, Türkçe kelimelerin Arapça karşılıklarını vermekle birlikte, aynı zamanda Türk kültürü ve yaşam tarzı hakkında önemli bilgiler içerir.

Divanü Lügati't-Türk'ün Özellikleri:

- Türkçe kelimelerin Arapça karşılıklarını verir.
  - 7500'den fazla Türkçe kelime içerir.
  - Türk boylarının yaşadığı bölgeleri ve lehçelerini açıklar.
  - Türkçenin zenginliğini göstermek için atasözleri, deyimler ve şifrelere yer verir.
  - içinde, Türk boylarını ve coğrafyasını gösteren bir harita bulunmaktadır. Bu harita Türk dünyasını tanıtan bilinen ilk haritadır.
- Bu eser, Türk dilini Araplara öğretmek ve Türkçenin zengin bir kültür dili olduğunu göstermek amacıyla yazılmıştır.

2.) Kitabü Evahirü'n-Nahv fi Lügati't-Türk (Kaybolmuş bir eser)

Kaşgarlı Mahmut'un kitabü Evahirü'n-Nahv fi Lügati't-Türk adında bir eser daha yazdığı bazı kaynaklarda belirtilmiştir. Ancak bu eser günümüze ulaşmamıştır. Bu eserin, Türkçenin dil bilgisi kurallarını açıklayan bir kitap olduğu düşünülmektedir.

Kaşgarlı Mahmut'un Mirası

Kaşgarlı Mahmut'un eserleri, Türk dili ve kültürü üzerine çalışanlar için eşsiz bir kaynaktır. Divanü Lügati't-Türk, sadece bir sözlük değil, aynı zamanda bir kültür ve tarih hazinesidir. Türkçenin korunması ve gelişmesi açısından bugün bile büyük bir ilham kaynağıdır.

Kaşgarlı Mahmut'un Türk kültürüne katkıları

1) Türk Dilinin İlk Sözlüğünü Yazması

Kaşgarlı Mahmut Türk dilini sistematik bir şekilde inceleyen ilk bilim insanlarından biri olarak kabul edilir. Divanü Lüğati't Türk adlı eserinde Türkçenin kelime zenginliğini ortaya koymuş Arapça karşılıklarını vererek Türkçenin bir bilim ve kültür dili olduğunu göstermiştir. Bu eser, aynı zamanda Türk dilinin ilk sözlüğü olarak kabul edilmektedir.

2) Türk Lehçelerini Belgelemesi

Kaşgarlı Mahmut, Türk boylarını dolayısıyla farklı lehçelere ve ağızları derlemiştir. Türk dilinin farklı bölgelerdeki kullanımını ayrıntılı bir şekilde kaydetmiş, böylece Türkçenin zenginliğini ve çeşitliliği hakkında bilgi sunmuştur. Bu çalışmalar, Türk lehçelerinin korunması ve geleceği aktarılması açısından büyük önem taşır.

3) Türk Halk Kültürünü Tanıması

Kaşgarlı Mahmut, eserinde Türk kültürüne dair atasözleri, deyimler, şiirler ve destanlara yer vermiştir. Bu unsurlar, o dönemin Türk toplumunun günlük yaşamını değerlerini ve düşünce dünyasını anlamak açısından önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

4) Türk Boylarını ve Coğrafyasını Tanımlaması

Divanü Lüğati't - Türk'te Türk boylarının isimlerini, yaşam alanlarını ve özelliklerini açıklamıştır. Eserinde yer alan Türk dünyası haritası, bu harita, bu alandaki ilk çalışmalardan biridir. Bu harita, Türk boylarının yerleşim bölgelerini göstermek açısından tarihi bir belgedir.

Kaşgarlı Mahmut'un Dönemi ve Çeuresi Üzerine Çalışmaları

Kaşgarlı Mahmut 11. yüzyılda Karahanlılar devleti döneminde yaşamıştır. Bu dönem Türklerin İslamiyeti kabul ederek büyük bir kültürel dönüşüm yaşadığı bir dönem ve zaman dilimidir. Türk-İslam tarihinin önemli bir parçası olan bu dönemde hem siyasi hem de kültürel açıdan büyük gelişmeler yaşanmıştır.

Karahanlılar Dönemi

Karahanlılar, Türklerin İslamiyeti kabul eden ilk devleti olarak tanınır. Devlet yapısında hem eski Türk gelenekleri hem de İslam kültürünü iç içe geçmiştir. Bu durum dil ve kültür açısından zengin bir ortamın oluşmasını sağlamıştır. Bilim ve sanat, Karahanlılar döneminde gelişim göstermiş, Türk-İslam kültürünü önemli eserler vermiştir. Kaşgarlı Mahmut, bu kültürel gelişimin bir parçası olarak öne çıkmıştır.

Kaşgarlı Mahmut'un Çeuresine Etkisi

Kaşgarlı Mahmut gezdiği yerlerde Türkenin farklı lehçelerini incelemiş, bu dillerin zenginliğini ve çeşitliliğini ortaya koymuştur. Onun çalışmaları, Türk dilinin sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı olduğunu göstermiştir. Türkenin zenginliğini ve derinliğini onun eserleriyle gün yüzüne çıkarmıştır.

Sonuç olarak Kaşgarlı Mahmut'un yaşadığı dönem, Türklerin İslamiyet ile tanıştığı ve dil-kültür sentezini oluşturduğu bir zaman dilimidir. O, bu dönemin bir bilim insanı olarak, Türk dilini ve kültürünü hem kendi halkına hem de dünyaya tanıtmaya başarmış, eserleriyle gelecek kuşaklara ışık tutmuştur.

Kaşgarlı Mahmut Deneme

Divanü Lügati't - Türk Dilin Arka Bahçesinde Bir Yolculuk

Kaşgarlı Mahmut'un kaleminden dökülen Divanü Lügati't - Türk adeta bir dil atlasıdır. Türkçenin derinliklerine inen bu eser kelime dağarcığını yanı sıra dilin tarihi ve kültürel dokusuna da göz önüne serer. Türkçenin evrimine tanıklık eden bu eser dilin gizemli köklerine bir kapı aralar.

Divanü Lügati't - Türk, Orta Asya steplerinden Anadolu'ya uzanan dil yolculuğuna adeta bir film serisi gibi gözlerimizin önüne serer. Kaşgarlı Mahmut'un titiz çalışması, Türkçenin bin yıllık tarih içinde nasıl şekillendiğini, hangi kültürlerden etkilendiğini adım adım anlatır.

Her bir sayfa, bir kelimenin ardında yatan hikayeyi anlatarak okuyucusunu dilin derinliklerine götürür. Divanü Lügati't - Türk sadece bir sözlük değil, aynı zamanda Türk milletinin dilini anlamaya tarihini keşfetme ve kültürünü tanıma rehberidir.

Türkçenin özündeki zenginlikleri keşfetmek Divanü Lügati't Türk'ün sayfalarında dolasmak demektir. Her bir kelimenin içinde bir kültürü izini sürmek, Türk milletinin dildeki derin bağlarını anlamak anlamına gelir.

Divanü Lügati't - Türk sadece dilbilgi kurallarına değil aynı zamanda bir milletin duygularını, düşünce dünyasını ve tarihini de öğretir. Bu eser Türkçenin sadece bir dil değil, aynı zamanda bir medeniyetin ve kültürün ifadesi olduğunu gösterir. Dilin ardındaki sırları keşfetmek, Divanü Lügati't Türk'ün sayfalarında dolasmakla mümkündür.